

Mottagare
Regionstyrelsen

Remittering av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att inlämna upprättat yttrande till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning

Regeringen har, genom Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, gett myndigheter, regioner och andra organisationer möjlighet att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag till nya förordningar för programperioden 2028-2034. Förslaget innebär omfattande satsningar och betydande förändringar jämfört med nuvarande programperiod – inte minst i fråga om hur EU-finansieringen ska regleras och organiseras.

Huvudförslaget avser inrättandet av en ramförordning med grundläggande bestämmelser för en ny övergripande EU-fond och nationella och regionala partnerskapsplaner. Denna förordning ska utgöra ett gemensamt ramverk för flera politikområden som i dag regleras genom separata fonder, bland annat sammanhållnings-, jordbruks- och fiskeripolitiken. Ramförordningen kompletteras av ett antal sektorsspecifika förordningar.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att Region Gotland bör lämna yttranden på tre av dessa förordningar, vilka bedöms särskilt relevanta utifrån regionens roll som regionalt utvecklingsansvarig i Gotlands län. Dessa gäller huvudförordningen om de nationella och regionala partnerskapsplanerna och de sektorsspecifika förordningarna för den Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), Sammanhållningsfonden (CEF) och Interreg, samt den Europeiska socialfonden (ESF).

Regionstyrelseförvaltningen är sammantaget positiv till de sektorsspecifika förordningarna och välkomnar kommissionens ambition att förenkla regelverken, öka flexibiliteten och stärka synergier mellan fonder och program, men betonar samtidigt vikten av långsiktighet och ett tydligt regionalt inflytande i utformning, genomförande och uppföljning av partnerskapsplanerna.

Regionstyrelseförvaltningen är dock kritisk till att förslaget avseende de nationella och regionala partnerskapsplanerna saknar krav på regionala och territoriella kapitel, samt att den föreslagna prestationsbaserade utbetalningsmodellen kan missgynna mindre resursstarka aktörer och hämma innovation och utforskande satsningar. Därutöver efterfrågar förvaltningen en ökad myndighetssamordning mellan EU-fonder och den övriga nationella finansieringen, samt en tydligare hänsyn till öar och skärgårdar.

Ärendebeskrivning

Europeiska kommissionen har nyligen presenterat ett förslag till en ramförordning med grundläggande bestämmelser för en ny övergripande EU-fond under delad förvaltning. Syftet med förordningen och tillhörande sektorsspecifika förordningar är att skapa ett mer samordnat, flexibelt och resultatinkänt genomförande av EU:s investeringsprogram och fonder.

I dagsläget hanteras flera stora EU-fonder i separata system med skilda regelverk, rapporteringskrav och administrativa strukturer. Kommissionen menar att detta leder till onödig komplexitet, dubbelarbete och bristande samordning mellan politikområden.

Den föreslagna ramförordningen ska därför fungera som ett gemensamt ramverk med enhetliga regler för planering, genomförande, uppföljning och kontroll av flera sektorsspecifika fonder. Förslaget betonar också behovet av ökad flexibilitet, så att resurser snabbare kan omfördelas mellan program och insatser vid nya behov, exempelvis vid ekonomiska kriser eller naturkatastrofer. En central del av reformen är även att utbetalningar i högre grad ska kopplas till prestationer och måloppfyllelse snarare än redovisade kostnader. Kommissionen menar att detta kommer att öka effektiviteten och ge medlemsstaterna större ansvar för att leverera konkreta resultat.

Huvudförslaget innebär att flera av dagens fonder och program samlas i en större fond – benämnd Fonden (the Fund). Fonden får ett brett uppdrag som omfattar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, och ska bidra till fem övergripande mål:

1. Minska regionala skillnader och stärka territoriell sammanhållning.
2. Främja sysselsättning, utbildning, social inkludering och en rättvis grön omställning.
3. Genomföra den gemensamma jordbrukspolitiken.
4. Genomföra den gemensamma fiskeripolitiken.
5. Skydda och stärka demokratin, rättsstatsprincipen och unionens värderingar.

Utifrån fonden ska varje medlemsstat ta fram en nationell och regional partnerskapsplan (NRPP), baserad på nationella prioriteringar i linje med EU:s gemensamma mål. Dessa planer kommer att utgöra grunden för hur insatser, utlysningar och utbetalningar utformas inom fonden. Genomförandet ska följas upp med hjälp av indikatorer och mätbara delmål, vilket innebär högre krav på tydliga resultatkedjor och uppföljningssystem. Om målen inte uppnås kan kommissionen hålla inne finansiering.

Som komplement till fonden föreslås även en särskild EU-reserv (EU Facility) som ska kunna användas för åtgärder på unionsnivå – till exempel vid kriser, naturkatastrofer eller för gemensamma prioriteringar som inte omfattas av de nationella planerna. Detta förslag syftar till att stärka EU:s förmåga att snabbt agera utan att behöva omfördela medel mellan medlemsstaternas budgetar.

Utöver detta föreslår kommissionen att varje medlemsstat får disponera en flexibilitetsreserv på upp till 25 procent av sitt nationella kuvert (jämfört med dagens 15 procent), vilket bedöms ge ökad möjlighet att omfördela resurser mellan program och möta oförutsedda behov under pågående programperiod.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att följande förordningar är av särskilt vikt att svara på utifrån Region Gotlands roll som regionalt utvecklingsansvarig i Gotlands län:

- Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välbefinnande och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) och Sammanhållningsfonden som del av den fond som inrättats genom förordning (EU) [...] [förordningen om Nationella och regionala partnerskapsfonden] och om fastställande av villkor för genomförandet av unionsstöd till regional utveckling 2028–2034 (COM/2025/552)
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen enligt förordning (EU) [NRP-förordningen] och om villkor för genomförandet av unionens stöd till sysselsättning av god kvalitet, kompetens och social inkludering under perioden 2028–2034 (COM/2025/558)

Regionstyrelseförvaltningen har inför upprättandet av remissvaret fört dialog med Länsstyrelsen i Gotlands län och med närliggande regioner inom programområdet Småland och Öarna. Utifrån detta har Regionstyrelseförvaltningen gjort en sammanvägd bedömning.

Regionstyrelseförvaltningen är positiv till de sektorsspecifika förordningarna som rör den Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), Sammanhållningsfonden (CEF) och Interreg, samt den Europeiska socialfonden (ESF).

Förvaltningen ser även positivt på kommissionens ambition att förenkla regelverken, öka flexibiliteten och skapa bättre synergier mellan olika program och fonder. En samlad fondstruktur kan under rätt förutsättningar ge bättre överblick, effektivare medelsanvändning och en smidigare koppling mellan olika politikområden. Ökad flexibilitet kan också göra det lättare att anpassa stöden till förändrade behov.

Samtidigt konstaterar Regionstyrelseförvaltningen att en sådan struktur ställer stora krav på tydlig ansvarsfördelning, fungerande flernivå- och flerpartssamverkan och verklig regional delaktighet i alla delar av processen – från planering till genomförande och utvärdering.

Regionstyrelseförvaltningen ser dock flera risker med huvudförordningen som rör de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Den kanske största risken är att den regionala och lokala nivån riskerar att få minskat inflytande över hur EU-medlen används och att de regionala och lokala behoven åsidosätts för nationella prioriteringar.

Förslaget saknar ett obligatoriskt krav på att de nationella och regionala partnerskapsplanerna ska innehålla regionala och territoriella kapitel. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det finns en tydlig risk att den platsbaserade dimensionen försvagas, och att detta kan underminera förutsättningarna för en effektiv och ändamålsenlig implementering av fonden och programperioden som helhet.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer vidare att förslaget att slå samman flera tidigare separata politikområden – såsom sammanhållnings-, jordbruks-, fiskepolitiken – med politikområden som säkerhet, försvar, arbetsmarknad, bostäder och energi kan leda till att fondens syfte blir för brett. Detta kan leda till att vissa politikområden prioriteras bort till förmån för andra, och att den långsiktiga strategiska utvecklingen i samtliga politikområden som helhet försvagas.

Den föreslagna prestationsbaserade förvaltnings- och utbetalningsmodellen utgör också en risk. Modellen innebär att utbetalningar av EU-medel sker först när uppsatta delmål på nationell nivå uppnås. Risken för uteblivna medel eller återbetalningskrav måste enligt Regionstyrelseförvaltningen bäras av den nationella nivån. Förvaltningen ser även en risk att den föreslagna prestationsbaserade modellen kan missgynna mindre resursstarka aktörer, samt minska incitamenten för mer innovativa eller utforskande satsningar.

Sammanfattningsvis ställer förslaget höga krav på att den nationella styrningen av myndigheter är välfungerande och att myndigheterna prioriterar flernivå- och flerpartssamverkan, där den regionala och lokala nivån inkluderas i alla steg av de nationella och regionala partnerskapsplanerna – från planering till genomförande och utvärdering.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att ett lyckat genomförande av de nationella och regionala partnerskapsplanerna förutsätter att regioner och kommuner involveras i hela processen och att den nationella nivån prioriterar flernivå- och flerpartssamverkan. Detta är avgörande för att säkerställa ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av planerna och programperioden som helhet. För Gotland är det även särskilt viktigt att öars och skärgårdars särskilda förutsättningar beaktas och ges utrymme i de nationella och regionala partnerskapsplanerna.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att Regionstyrelsen beslutar att inlämna upprättat yttrande till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Beslutsunderlag

Region Gotlands svar på "Remittering av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034" 2025-12-08
Begäran på svar om "Remittering av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034", Regeringskansliet 2025-09-25
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-11-11

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet